

From Clown to Hero. The construction of Volodymyr Zelensky in Swedish newspapers 2019 and 2022

Av: Frida Abd Alwaheb

Handledare: Ulf Larsson

Södertörns högskola | Institutionen för kultur och lärande

Kandidatuppsats 15 hp

Svenska C | vårterminen 2022

Kommunikatörsprogrammet

SÖDERTÖRNS HÖGSKOLA | STOCKHOLM
sh.se

Abstract

This paper explores the linguistic construction of the president of Ukraine, Volodymyr Zelenskyj, in Swedish newspapers in 2019 and 2022. Using the framework of Critical Discourse Studies along with Cognitive Linguistics the aim of the study is to gain an understanding of what constructs a heroism discourse surrounding Zelensky. Utilizing the Discourse-Historical Approach as the main method allows for a certain qualitative analysis of news texts which illuminate discursive strategies and possible conceptual metaphors. Findings suggest there has been a shift in the discourse concerning Zelensky, and that he in march 2022 is part of a heroism discourse in which he symbolizes change.

Keywords: heroism discourse, Discourse-Historical Approach, conceptual metaphor, Volodymyr Zelenskyj, ideology, media discourse.

Sammanfattning

Den här uppsatsen har som syfte att utforska hur Ukrainas president Volodymyr Zelenskyj är framställd i svensk media i 2019 och 2022. Utifrån det teoretiska ramverket bestående av kritisk diskursanalys och kognitiv lingvistik undersöks hur diskursen kring Zelenskyj sett ut och hur den har förändrats. Studien utgår från den diskurshistoriska analysen eftersom den möjliggör för kvalitativ analys av nyhetstexter genom att belysa underliggande diskursiva strategier och eventuella konceptuella metaforer. Resultaten visar att diskursen kring Zelenskyj har genomgått en skiftning och att han i mars 2022 ingår i en hjältediskurs, vari han symboliserar förändring.

Nyckelord: hjältediskurs, diskurshistorisk analys, konceptuell metafor, Volodymyr Zelenskyj, ideologi, mediadiskurs.

Innehållsförteckning

1 Inledning	4
1.1 Syfte	5
1.2 Frågeställningar	6
1.3 Disposition	6
2 Material	6
3 Tidigare forskning	8
4 Teori	9
4.1 Socialkonstruktivism	9
4.3 Kritisk diskursanalys	10
5 Metod	11
5.1 Diskurshistorisk analys	11
5.1.1 En diskurshistorisk analysmodell	11
6 Resultat	13
6.1 Bilden av Zelenskyj 2019	13
6.1.1 Benämningar som diskursiv strategi	13
6.1.2 Karaktäristika, argumentation, perspektivering & intensifiering/dämpning	14
6.1.3 Sammanfattning	17
6.2 Bilden av Zelenskyj 2022	17
6.2.1 Benämningar som diskursiv strategi	17
6.2.2 Karaktäristika, argumentation, perspektivering & intensifiering/dämpning	17
6.2.3 Sammanfattning	22
7 Diskussion	23
7.1 Hjältens resa	23
7.1.1 Objektivitet och perspektivering	24
7.2 Avslutande reflektioner	24
8 Slutsats	25
9 Referenser	26

1 Inledning

Volodymyr Zelenskyj var tidigare en av Ukrainas populäraste skådespelare och komiker, men sadlade sedan om och lyckades på kort tid bli vald till president i april 2019. I samband med krigets början i februari 2022 riktades hela Sveriges mediala blick mot Ukraina och den ukrainska presidenten Zelenskyj har sedan dess framträtt genom daglig medierapportering via diverse nyhetskanaler och sociala medier. Han har med andra ord blivit *viral*, bl.a. med hjälp av sina “self-tape” videor på Instagram och uttalanden på Twitter.

En framstående diskurs i medierapporteringen, som jag anser vara någonting nytt och därav intressant, är den om *hjälten* i kombination med nationellt ledarskap. En definition av en hjälte är följande: “En person som gjort ngn mycket tapper eller avgörande insats och därför åtnjuter beundran” (Nationalencyklopedin 2022). Därtill har ordet hjälte sitt ursprung i det germanska 'fri man'. Jag intresserar mig för hur det kommer sig att Zelenskyj får denna hjältedyrkan och hur mediebevakningen kring honom spelar in i det.

I ett syfte att utöka diskursens tolkningsmöjligheter sökte jag relevant tidigare forskning som kunde ge mig insikter i kontexten kring Zelenskyj kom jag samman med Morozova (2019). I studien utforskas strategiska makro-narrativ och konceptuella metaforer i ukrainsk medierapportering, med ett fokus på Ukrainas samhällsliga utveckling och närmande till Europa. Studien visar att makro-narrativen bär med sig bildscheman som bygger upp en konceptuell metafor som författaren (2019:337) kallar *Resan*, som i sin tur används för att strukturera Ukrainas jakt på nationell identitet. Morozova (ibid) kommer fram till att Ukrainas utveckling faller in i den klassiska berättelsestrukturen *Hjälteresan*¹. Undersökningen är relevant för min studie på ett flertal plan: dels utgår den från liknande analysmetoder som andra studier använt sig av (se avsnitt 3) och vidare visar den på en korrelation mellan upptäckterna i resultaten från Morozovas och min studie, den centrala diskursen *hjälten*.

Den kritiska diskursanalysens intresse ligger i att utforska förhållandet mellan språk och samhälle, vilket gör nyhetsspråk till ett passande undersökningsområde med tanke på medias roll som

¹ Hjälteresan (eng. *A Hero's Journey*) är ett begrepp för ett berättelsemönster som blev populärt via Joseph Campbells bok *A Hero with a Thousand Faces*, från 1949. Kortfattat består hjälteresan av att en huvudperson får ett kall och blir utmanad till att vara med på ett (ofta farligt) äventyr. Resan för huvudpersonen genom nya verkligheter och den ställs inför ett antal svåra utmaningar på vägen. När huvudpersonen slutfört sin mission och återvänder till vardagen har den fått en inre eller yttre gåva. Givet är att den har växt som person och därmed blivit till hjälten.

medskapare av diskurser. Därtill har många CDS forskare inställningen att media besitter en särskild maktposition i och med de sociala strukturer, bestående av normer och konventioner, som reproduceras i samhället (Moreno Palmero 2017:147). Centralt för den här studien är idén om att nyhetstexter inrymmer underliggande strategier som nyanserar samtal och eventuellt bär med sig ideologiska aspekter som i sin tur kan influera allmänhetens inställningar. Nyhetstidningar är språkformande institutioner, vilket innebär att nyhetsspråket kommunicerar (och influerar) övergripande lingvistiska trender (Conboy 2007:8). Det är allmänt känt att språket i nyhetsartiklar har för avsikt att undgå explicita kommentarer i en strävan efter faktamässighet. Detta innebär även att läsare förväntar sig faktamässig, neutral och pålitlig information. Värderingar kan hursomhelst överföras på implicita vis. Conboy (2007:9) tillägger dock att implicita överföringar inte har att göra med någon sorts konspiratorisk process, utan snarare beror på omständigheter som tidspress och nyhetstidningars traditionsenliga begränsningar. Men genom att undersöka nyhetstexter kan i varje fall mönster som speglar en viss mening uppenbara sig.

Denna studie har ett multidisciplinärt förhållningssätt till utforskandet av diskursen kring Zelenskyj. Med primär utgångspunkt utifrån kritisk diskursanalys samt influenser av kognitiv lingvistisk ämnar studien att analysera svensk mediebevakning om Zelenskyj. Detta, i syfte att få insikter i hur medierapporteringen kan ha bidragit till att forma allmänhetens uppfattning av Zelenskyj som en slags nationshjälte. Materialet består av nyhetsartiklar från fyra av de främsta nyhetstidningarna i Sverige: Dagens Nyheter, Svenska Dagbladet, Aftonbladet och Expressen. Studiens fokuserar primärt att begrunda hur Zelenskyj är språkligt konstruerad i texterna och sekundärt i hur detta kan uppfattas av mottagaren av texterna. Det generella målet för denna analys är inte att invända mot den framträdande mediala bilden av Zelenskyj, utan att tillhandahålla kännedom om hur strategisk politik och medierapportering kan sammanhänga.

1.1 Syfte

Syftet med denna studie är att undersöka diskursen kring Zelenskyj i svensk medierapportering utifrån ett språkvetenskapligt perspektiv. Fokus ligger i att studera diskursiva strategier i nyhetsspråk från 2019 och 2022 och sedan jämföra dessa för att få insikter i hur diskursen har förändrats. Det andra fokuset för studien gäller figurativa bilder som skapas utifrån diskursen och vad dessa kan ha för samhälleligt inflytande.

1.2 Frågeställningar

- Hur konstrueras Zelenskyj språkligt i svensk medierapportering 2019 kontra 2022? Vilka diskursiva strategier återfinns i materialet?
- Hur skiljer sig den kommunicerade bilden om Zelenskyj åt mellan åren?
- Vilka konceptuella metaforer förmedlas och vad kan det innebära?

1.3 Disposition

Den här studien består av åtta delar: (1) inledning, (2) material, (3) tidigare forskning, (4) teori & teoretiska koncept, (5) metod, (6) resultat, (7) diskussion och (8) slutsats. Avsnittet som följer denna inledning presenterar det empiriska materialet, bestående av nyhetstexter. Tidigare forskning som inkluderas avser att belysa varifrån jag fått inspiration till genomförandet av denna studie.

Teoridelen syftar till att upplysa om de socialkonstruktivistiska och kritisk diskursanalytiska tankekonstruktioner som undersökningen tar avstamp ifrån. Metoddelen avser beskriva den diskurshistoriska analysmodellen och dess relevans till syftet av min studie i relation till mitt valda analysmaterial. Detta följs av en presentation av resultaten och sedan en jämförande diskussion.

Slutsatsen summerar det studien kommit fram till och avslutas med tankar om möjlig vidare forskning.

2 Material

Mitt utvalda material är hämtat från Mediearkivet (Retriever) och består av nyhetsartiklar från fyra av Sveriges största nyhetstidningar: Dagens nyheter (DN), Svenska Dagbladet (SVD), Aftonbladet (AFT) och Expressen (EXP).

I urvalsprocessen har jag för det första tagit hänsyn till studiens ändamål gällande att göra en historisk jämförelse av diskursen kring Zelenskyj. Jag har därför valt ut artiklar från tidsperioder som i min mening är historiskt betydelsefulla. Mitt urval är subjektivt men grundar sig på vilka språkliga enheter som är konstruerande i bygget av Zelenskyj och vilka som inte är det. Materialet är därav hämtat från två olika tidsperioder: den första hänger ihop med att Zelenskyj vann presidentvalet i Ukraina i april 2019, och den andra perioden gäller mars månad i 2022, då kriget i Ukraina blivit ett faktum.

För det andra har jag gjort en begränsning av materialet till nyhetsartiklar som ingår i genren “jobbiga nyheter” (eng. *hard news*), bestående av bl.a. politiska nyheter. Detta med tanke på att det inom genren jobbiga nyheter finns avsikt att förtränga explicita åsikter (Conboy 2007:8-9). Inom genren “lättare nyheter” (eng. *soft news*), såsom krönikor och ledare, är åsikter snarare drivande och faller därför utanför ramen för denna undersökning vars fokus ligger i det som är dolt i nyhetsspråket.

Nyhetsartiklar 2019

Sökord	Tidsperiod	Antal artiklar
Zelenskyj	1-30 april 2019	Totalt 44 st.
		DN 18 st.
		SVD 9 st.
		AFT (webb) 14 st.
		EXP 3 st.

Nyhetsartiklar 2022

Sökord	Tidsperiod	Antal artiklar
Zelenskyj	1-31 mars 2022	Totalt 408 st.
		DN 137 st.
		SVD 127 st.
		AFT 85 st.
		EXP 59 st.

Tabellerna ovan visar hur många träffar sökordet “Zelenskyj” gav för respektive tidsperiod. År 2019 erhöll 44 stycken nyhetsartiklar och 2022 erhöll 408 stycken. Tanken från början var att välja åtta stycken artiklar från april 2019 samt åtta stycken från mars 2022, men eftersom sökningen från april 2019 enbart erhöll en, enligt mina kriterier, passande nyhetsartikel från Expressen fick jag avgränsa antalet till totalt 15 artiklar från den tidsperioden.

3 Tidigare forskning

I detta avsnitt presenterar jag forskning som väglett utformandet av denna studie.

3.1 Språk, nyheter och ideologier

Språk är lika relativt som studier av språk är mångfacetterat. Producerade texter som vid första anblick uppfattas normala och neutrala kan vid närmre kritisk analys dölja strategiska strukturer (Machin & Mayer 2012:5). Genom att betrakta *vad* som sägs i relation till *hur* det sägs tillskriver man sig ett kritiskt förhållningssätt. Ett exempel på detta fann jag i en studie som utfördes av Moreno Palmero (2020) i syfte att undersöka hur diskursen kring kärnvapen sett ut i USA under kalla kriget åren. Utifrån sitt analysmaterial som bestod av medierapportering belyste författaren hur ett skiftande kärnvapennarrativ spelat en stor roll i identitetsskapandet av en hel nation.

“Atomic affairs were filtered through the lenses of what powerful institutions wanted us to know about them.” (Moreno Palmero 2020:147)

Citatet ringar in något som är centralt för den sortens kritiska studier; hur makt och massmedier hänger samman. Nyheter är av stor betydelse för hur vi människor skapar normativa uppfattningar av vår omvärld, och vidare även hur vi bildar bestämmelser för hur vi ska förhålla oss till den världen (Conboy 2007:4). Språk är socialt konstruerat och därtill understryker Conboy (2007:5) att det även gäller nyhetspråk. Vidare bör nyhetsrapportering dock ses som en egen typ av text inom en specifik sociokulturell praktik (van Dijk 1987:2). Conboy (2007:4) utgår från synen att språk i sig är en form av *indirekt politik*, och menar vidare att om man jobbar med språket som “en gemensam social och kulturell resurs” kan man få fram kommunikativa mönster som alla människor tar del av.

Prendergast (2017) har likt Moreno Palmero utfört en kritisk- och diskurshistorisk analys av medierapporteringen kring Leopoldo Gaultieri, Argentinas sista diktator. Artikeln bidrog till ytterligare insikter angående hur kritiska studier kan genomföras, samt bredare förståelse för den diskurshistoriska analysmetoden och dess användbarhet när det gäller att belysa medias roll i att representera och reproducera världen och verkligheten(er).

3.3 Hjälten

Det här korta segmentet har som syfte att redogöra för en klassisk syn på hjälten. Detta för att sedan tydligare kunna dra paralleller till analysresultaten som innehåller somliga av dessa karaktärsdrag.

Heroism kan ses som en arketypisk *förändringsstrategi*, vari drivet ligger i att utmana normer och att pröva sina krafter (Öhlin 2012:70). Följande citat ringar in hjälten karaktär:

“Det handlar om att våga. Våga se fienden i ögonen. Våga ta striden. Våga ta lite stryk för chansen att vinna. Världen är full av underdogs, tjurskallar, vinnarskallar, unga lejon, morska krigare, trotsiga ungdomar, kaxiga atleter, starka utmanare och kavata brushuvuden som har modet att utmana och styrkan att förändra. Utan dem skulle världen vara utomordentligt tråkig.” (Öhlin 2012:78)

Hjälten är för övrigt ingen stereotyp, utan har brister som alla andra människor, vilket gör det möjligt att identifiera sig med den (ibid:30). Symboliskt står alltså hjälten för *modet att förändra* och detta gör den utifrån sin inneboende passionerade drivkraft, eftersom den till sin natur är en problemlösare.

Jag har nu redogjort för de källor jag inspirerats utav, samt introducerat mina tankar som de gav mig angående nyhetsspråk och hur det relaterar till ideologier och identitetsbyggande. Avslutningsvis har jag presenterat vad den klassiska hjältefiguren karaktäriseras av. I nästkommande avsnitt går jag in på de tankekonstruktioner som min undersökning är grundad i.

4 Teori

Den här studien är baserad på socialkonstruktivistisk teori samt kritisk diskursanalys. I följande avsnitt går jag igenom vad teorierna står för och återger sedan för deras relevans för min undersökning.

4.1 Socialkonstruktivism

Den konstruktivistiska språk- och verklighetssynen förutsätter att man inte tar saker och ting för givet, utan istället betraktar det som bygger upp våra föreställningar av världen, objekt, värderingar och handlingar (Hornscheidt & Landqvist 2014:23; Wojahn 2015:15). Konstruktivismens syn på språk och verklighet är paradoxal i bemärkelsen att vi behöver språket för att kunna förmedla

mening om verkligheten, och samtidigt är det omöjligt “att konstruera ett språk som representerar verkligheten på ett adekvat sätt” (Bergström & Boréus 2018:27). Synsättet argumenterar vidare för att språk är en socialt företeelse, därav benämningen *socialkonstruktivism*. Som utgångspunkt innebär förhållningssättet att det som anses vara naturligt, sådant som “bara finns”, egentligen är del av en större social process vari sociala normer och förväntningar konstrueras (ibid:24).

Den konstruktivistiska uppfattningen är att språk formar hur vi förhåller oss till verkligheten, eller med andra ord: att språk fungerar verklighetskonstruerande (Wojahn 2015:17). Detta går att koppla till *hur*-delen av min första forskningsfråga, som syftar på att klargöra vilka diskursiva strategier som bilden om Zelenskyj är uppbyggd av. Jag utgår från valen av dessa strategier är aktivt utvalda och därmed aktivt konstruerade, vilket innebär att jag motsätter en förmodad neutral representation gällande nyhetsspråk.

4.3 Kritisk diskursanalys

Inom den kritiska diskursanalysen (eng. *Critical Discourse Studies*, härnäst CDS) har det skett en utbredning av det traditionella lingvistiska fokuset som vanligtvis ser till texters mikro-strukturer, till att även inbegripa texters sociala tillhörighet (Svensson 2017:53). De traditionella lingvisterna med sitt fokus på de tekniska aspekterna av språk kan klassas som “okritiska”, eftersom deras undersökningar inte tar hänsyn till det studerade språkets politiska och sociala kontext (Billig 2003:38-39). CDS hänger följaktligen ihop med social språkforskning och utgår från en konstruktivistisk ansats. Syftet med CDS är att förstå mer om hur samhället är konstruerat genom att blottlägga underliggande ideologier som visar på maktstrukturer i språket (Machin & Mayr 2012; Wodak & Meyer 2016; Svensson 2017). Genom att kritiskt undersöka texter och det innehållande språkbruket i relation till samhället kan CDS belysa olika sätt som språket formar ideologier, identiteter och ojämlikhet (Moreno Palmero 2017:147).

Jag ämnar att undersöka hur ideologier kring Zelenskyj organiseras och eventuellt fabriceras med hjälp av kritisk diskursanalys. Analysen har dessutom som avsikt att kasta något ljus över hur sammanlänkade politiskt narrativa strategier och det bildspråk som återfinns inom diskursen kring honom.

5 Metod

I följande avsnitt presenteras de metoder jag valt till min studie och varför de är relevanta. Min analys tar sin utgångspunkt i Reisgl och Wodaks (2016) diskurshistoriska analysmodell från boken *Methods of Critical Discourse Studies*. Genom att analysera yttranden som faller inom ramen för olika diskursiva strategier är det möjligt att fånga upp sådant som kännetecknar Zelenskyj, det som bygger hans karaktär, språkligt. Vidare är ett mål att fördjupa mig i hur Zelenskyj har konstrueras i svensk media historiskt sett, och i relation till kontexten.

5.1 Diskurshistorisk analys

Diskurshistorisk analys (eng. *Discourse Historical Approach*, härnäst DHA) är ett förhållningssätt inom CDS. Ett mål inom DHA är att dekonstruera ledande ställningar inom specifika diskurser och en utgångspunkt är att all diskurs är historisk. Reisgl & Wodak (2016:25) beskriver att ideologi, inom DHA, är *ett perspektiv*, ett visst sätt att se på världen som filtreras genom ett system av mentala representationer, åsikter, attityder, värderingar, m.m. Författarna (ibid:26) belyser att en viktig synpunkt inom DHA är att språk inte innehar makt i sig, utan språkbruk är ett sätt för personer att få och upprätthålla makt. Vidare förklarar de begreppet diskurs för just DHA som inbegriper att övergripande makro-ämnen, flerperspektivitet och argumentation är beståndsdelar för uppbyggandet av diskurser. DHA tar även hänsyn till intertextuella och interdiskursiva förhållanden mellan yttranden, texter, genrer och diskurser, samt vidare även sociala variabler, såsom historiska aspekter av en institution. Dessa perspektiv gör det möjligt att undersöka hur diskursen kring Zelenskyj har förändrats i takt med sociopolitiska förändringar (Reisgl & Wodak 2016:28)

5.1.1 En diskurshistorisk analysmodell

DHA är tredimensionellt på så vis att den genom att (1) identifiera *innehåll* och *ämne(n)* inom diskurser, (2) kan undersöka *diskursiva strategier*, (3) och sedan analysera *lingvistiska betydelser* och *lingvistiska realisationer* i förhållande till kontexten (Reisgl & Wodak 2016:28). Vidare förklarar Boréus & Seiler Brylla (2018:308) att DHA har som uppgift att granska texter genom att "uppdaga motsättningar eller spänningar inom texter", för att sedan ställa dem i sina tillhörande sociala och politiska sammanhang, i syfte att avslöja maktrelationer.

Reisgl och Wodak (2016) presenterar en diskurshistorisk analysmodell som utgår från följande fem diskursiva strategier: *benämningar*, *karaktäristika*, *argumentation*, *perspektivering* och *intensifiering/dämpning*.

I min studie innebär en undersökning av benämningar att identifiera hur Zelenskyj namngetts tidigare i 2019 och sedan jämföra det med hur han benämns år 2022. Karaktäristika handlar om att belysa karaktärsdrag i diskursen kring Zelenskyj. Jag söker då efter kvalitéer som tillskrivs Zelenskyj som social aktör. Den tredje diskursiva strategin som jag kommer undersöka gäller hur man använder sig av argumentation inom diskursen. Perspektivering handlar om att begrunda vilket perspektiv som de diskursiva strategierna uttryckts ifrån. Slutligen undersöker jag om yttranden i nyhetsartiklarna är tydligt formulerade och om det pågår någon form av intensifiering eller dämpning av budskapet i en viss mening.

5.1.2 Metaforiskt bildspråk

Den här studien fokuserar på diskursiva strategier i medierapportering och av den orsaken kommer mitt analysarbete primärt att utgå från DHA, men jag har även tagit fasta på teorier från kognitiv lingvistik. Detta med tanke på att diskurser återfinns på olika nivåer, såsom den sociala, vilket innebär att de ofta är tätt sammanlänkade med andra discipliner (van Dijk 1987:2). Jag har för avsikt att reflektera över hur språkliga uttryck i mitt utvalda material ingår systematiska mönster som formar *konceptuella metaforer* (även kallade *begreppsliga metaforer*). Metaforer är kognitiva fenomen som berör ett sorts väglett tänkande som ofta återfinns inom (abstrakta) beskrivningar av sociala fenomen (Boréus och Seiler Brylla 2018:317). Konceptuella metaforer kan liknas vid mini-narrativ som sammanflätas med strategiska makro-narrativ (Morozova 2019:336). Narrativ och konceptuella metaforer blir på så vis verktyg för att skapa tankemönster, vilket illustreras i följande citat:

“Visual metaphors of Ukraine’s course of development, in addition, conveyed a particular emotive tonality, which in our sample was humorous, sarcastic or gloomy. It is another proof to the fact that the “images in our heads” are produced not only through our encounter with words but also with visual semiotic means.” (Morozova 2019:337)

Denna form av meningsskapande via figurativ text kan även kopplas till *semantiska ramar* (se Larsson 2004) och *bildscheman* (se Morozova 2019; Moreno Palmero 2020; Nikolajeva 2020), då bägge kan påverka hur vi resonerar kring- och uppfattar saker och ting. Båda två verkar på samma

gång men på olika nivåer: bildscheman är grundläggande strukturer som är baserade på kroppsliga upplevelser och ramar är delar av kulturen som omger det.

Jag har nu återgett för studiens teoretiska och metodologiska ramverk. Teoretiskt utgår studien från den kritiska diskursanalysen som innehar ett samhällskritisk anslag. Vidare använder jag mig av den diskurshistoriska analysen, med inslag av konceptuell metaforanalys, för att granska och tolka mitt analysmaterial. Det som följer härnäst är en redovisning av analysmaterialet.

6 Resultat

I det här avsnittet presenterar jag utvalda delar av mitt analyserade material som enligt mig sammanfattar den kommunicerade bilden av Zelenskyj i svensk media. Materialet är analyserat utifrån de fem diskursiva strategier som jag tidigare beskrivit. Inledningsvis presenterar jag resultaten från 2019 och sedan resultaten från 2022.

6.1 Bilden av Zelenskyj 2019

Resultaten i 6.1.2 och 6.2.2 presenteras som *motiv* då de faktiskt omtalas i texten, utifrån *tema* då de gestaltas av och i texten men som inte omnämns explicit.

6.1.1 Benämningar som diskursiv strategi

Personnamn	<i>Zelenskyj</i> (20), <i>Volodymyr Zelenskyj</i> (12)
Utpekande pronomen	<i>Han</i> (11)
Professionella benämningar	<i>Komikern</i> (8), <i>Skådespelaren och komikern</i> (2), <i>Kandidat</i> (1), <i>Producent och skådespelare</i> (1), <i>Skådespelaren</i> (1), <i>Skådespelaren V.Z.</i> (1), <i>Komikern V.Z.</i> (1), <i>TV-komikern V.Z.</i> (1)
Ideologiska benämningar	<i>Nykomling</i> (2), <i>Outsider</i> (1), <i>Den folkkäre ukrainske komikern</i> (1), <i>Den unga, energiska kandidaten</i> (1), <i>41-åringen</i> (1), <i>Utmanaren V.Z.</i> (1), <i>den oprövade 41-åringen V.Z.</i> (1), <i>En politiskt oprövad TV-komiker</i> (1)

Tabell 1. Benämningar 2019

Materialet visar att de allra vanligaste benämningarna är personnamn *Zelenskyj* (20) och *Volodymyr*

Zelenskyj (12), följt av det utpekande pronomenet *Han* (11). Exempel på professionella benämningar är: *Kandidat* (1) och *Komikern* (8), varav den senare tilldelas en kategori som rör hans tidigare yrke i underhållningsbranschen. Därtill visar materialet följande benämningar:

Skådespelaren och komikern (2), *Producent och skådespelare* (1), *Skådespelaren* (1), *Skådespelaren V.Z.* (1), *Den folkkäre ukrainske komikern* (1), *Komikern V.Z.* (1) och *TV-komikern V.Z.* (1).

Under nyårsnatten till 2019 på direktsänd TV gav Zelenskyj ett uttalande om att han skulle kandidera som president till valet i april. I samband med Zelenskyjs karriärbyte återfinns en hel del introducerande medierapportering kring honom, vilket medför ideologiska benämningar som:

Nykomling (2), *Outsider* (1), *Utmanaren V.Z.* (1), *Den unga, energiska kandidaten* (1), *Den oprövade 41-åringen V.Z.* (1), *En politiskt oprövad TV-komiker* (1). Benämningen *41-åringen* (1) sätter hans unga ålder i fokus. Materialet visar även på iögonfallande ideologiska benämningar som *Folkets budbärare* (1) och *Clown* (3), varav den förra gäller hur tidningsskribenten själv anser att Zelenskyj vill framstå som, och den senare är både en form av beskriven smutskastning ifrån hans motståndare i presidentvalet, men även från Zelenskyj som snabbt gav svar på tal:

“Jag gick in i presidentkampanjen efter att folk kallat mig för clown. Jag är en clown och jag är väldigt stolt över det, kom svaret från Zelenskyj på Facebook.” (AFT, 1 april)

Denna alerthet är återkommande när det gäller beskrivningar av Zelenskyj, vilket tas upp i nästa del som tar vara på aspekter som bygger upp hans karaktär ytterligare.

6.1.2 Karaktäristika, argumentation, perspektivering & intensifiering/dämpning

Det återfinns olika motiv och teman som tillsammans utgör Zelenskyjs karaktär i medierapporteringen från april månad i 2019 som jag presenterar härnäst. Ett övergripande motiv kallar jag för: ZELENSKYJ STÅR FÖR FÖRÄNDRING.

- (1) “Hans anhängare ser honom som en frisk fläkt ... ” (AFT, 1 april & SVD, 22 april)
- (2) “- Jag har träffat många ukrainare från tv-branschen som aldrig skulle kunna tänka sig att rösta på honom. Men det är klart, han representerar ju något nytt.” (AFT, 22 april)
- (3) “Så blev det också - till en stor glädje för Zelenskyjs anhängare och till en lika stor förtvivlan för hans motståndare. De förra vill ha en förändring och menar att dagens klena ekonomiutveckling,

oklara situation vid fronten och framför allt den misslyckade korrupsionsbekämpningen ligger herr Porosjenko i fatet.” (EXP, 24 april)

Inom den mer övergripande kategori gällande *förändring* återfinns underbyggande motiv som ZELENSKYJ ÄR UNG & UTMANANDE samt ZELENSKYJ ÄR EN FOLKETS MAN.

- (4) “- Jag önskar er alla en glad, sportig vårmorgon, säger Volodymyr Zelenskyj, medan han utan att bli andfådd gör sju chins” (DN, 1 april)
- (5) “En relativt ung TV-komiker” (SVD, 22 april)
- (6) “Zelenskyj utmanade Porosjenko på drogtest... Därefter utmanade Zelenskyj Porosjenko på debatt...” (DN, 10 april)
- (7) “Ung mot gammal” (DN, 1 april)
- (8) “Rättskaffenhet mot korrupktion” (DN, 1 april)
- (9) “Han är för EU och Nato, men vill underställa alla beslut en folkomröstning och upprepar ständigt att "folket" ska bestämma. I grund och botten handlar det om valfläsk - Zelenskyj vet hur dödströtta ukrainarna är på sina politiker och har därför valt att framställa sig själv som ett slags folkets budbärare. Han ska helt enkelt förverkliga folkets vilja utan att ha någon egen åsikt om saken.” (DN, 1 april)
- (10) “Hans anhängare ser honom som en frisk fläkt som vill bekämpa korrupsjonen.” (AFT, 1 april & SVD, 22 april)

Å ena sidan visar materialet att Zelenskyj porträtteras som en ny sorts ledare (*frisk fläkt, representerar något nytt, vill ha en förändring*). Mer specifikt har den nya sortens ledare vissa utmärkande karaktärsdrag, såsom utmanande och tävlingsinriktad (*utmanar på drogtest, utmanar på debatt*) samtidigt beskrivs han vara en hederlig person som vill det bästa för befolkningen i Ukraina i.o.m. att han framställs i (8 & 10) verka för rättvisa i samhället och mot det förlegade etablissemang. I (9) uttrycks skribentens egna åsikt som går emot det tidigare, mer glorifierande sättet att beskriva Zelenskyj som “en man av folket”. Här sätts snarare en negativ prägel som nyanserar samtalet, eftersom den syftar på att karaktären *folkets budbärare* egentligen främst handlar om valfläsk.

Å andra sidan framhävs hans politiska brister i de utvalda exemplen nedan och bygger på motiven ZELENSKYJ ÄR POLITISKT- OTYDLIG & OERFAREN.

- (11) "Zelenskyj lyckades vinna första omgången framför allt tack vare vem han är. Inte på grund av vad han vill. Det är det fortfarande ingen som vet." (DN, 1 april)
- (12) "Valkampanjen har innehållit få konkreta politiska förslag, Zelenskyj saknar exempelvis ett politiskt program, men han vill bland annat ha en folkomröstning om Nato." (SVD, 22 april)
- (13) "Vad Zelenskyj egentligen vill med sin politik är svårare att svara på." (AFT, 1 april)
- (14) "Volodymyr Zelenskyj saknar alltså politisk erfarenhet, och blir nu också överbefälhavare för landets armé som befinner sig mitt i ett krig som pågår i östra Ukraina." (SVD, 22 april)
- (15) "Hans politiska erfarenhet består bara av att ha spelat president i en tv-serie." (SVD, 1 april)
- (16) "Hans enda politiska erfarenhet är skådespel." (AFT, 1 april)
- (17) "Hans kritiker säger att han saknar politisk erfarenhet och ett tydligt partiprogram. Han har också blivit anklagad för att ha kopplingar till den brottsmisstänkte ukrainske oligarken Ihor Kolomojskyj som äger tv-kanalen där Zelenskyj bedrivit sin framgångsrika valkampanj." (AFT, 1 april & SVD, 22 april)
- (18) "Sittande presidenten Petro Porosjenko kallade komikern för en clown. Han sa att Zelenskyj saknar kunskap och förutsättningar för att styra ett land med 45 miljoner invånare." (AFT, 1 april)

Exempel (11-13) tar fasta på att Zelenskyj inte är tydlig med vad han vill åstadkomma med sin politik och vidare är ett framstående argument i exempel (11) att Zelenskyj vinner på grund av hans karaktär (*förändring - ung - utmanande - mot korruption*). I exempel (14-17) framhävs Zelenskyjs brist på erfarenhet, vari det går att tyda två tillfällen av intensifiering och två i form av perspektivering. Exempel (15) innehåller en form av intensifiering med hjälp av satsadverbet *bara*, som bidrar med att skapa ett ironisk förhållningssätt till innehållet. Detsamma kan sägas om valet av att använda sig av *enda* i (16). I exempel (17) tolkar jag det som att SVD tar avstånd från kritiken eftersom de understryker att den kommer från Zelenskyjs motståndare. Vidare sker det en passivering i *Han har också blivit anklagad* – vari det inte framgår vem som anklagat. Det negativa utlåtandet i (18) ges utifrån Zelenskyjs motståndares perspektiv, vilket framgår tydligt och därför visar på ett visst avståndstagande.

6.1.3 Sammanfattning

År 2019 porträtteras Zelenskyj som någon som *står för förändring*, han är ung, ny, utmanande - både i mer detaljerade aspekter såsom att han har en tävlingspersonlighet, men också sett till det större perspektivet, att han utmanar det rådande etablissemanget. Han framställs sakna politisk strategi, kopplat till hans brist på erfarenhet i området. Trots detta framgår det av resultaten att han av många är ansedd vara en sorts folkets man.

6.2 Bilden av Zelenskyj 2022

6.2.1 Benämningar som diskursiv strategi

Personnamn	<i>Zelenskyj (49), Volodymyr Zelenskyj (6)</i>
Utpekande pronomen	<i>Han (52), Honom (2)</i>
Professionella benämningar	<i>Presidenten (4), President V.Z. (4), Ukrainas president V.Z. (2), Ukrainas ledare V.Z. (1), Den ukrainske presidenten (1), Huvudrollsinnehavaren (1), Den tidigare komikern (1) och Teaterapa (1)</i>
Ideologiska benämningar	<i>Folkhjälte (1),</i>
Andra benämningar	<i>Den rysktalande Volodymyr Zelenskyj (1), 44-åringen (1)</i>

Tabell 2. Benämningar 2022

De två vanligaste benämningarna är det utpekande pronomenet *Han (52)* följt av personnamn *Zelenskyj (49)* och *Volodymyr Zelenskyj (6)*. Vanliga professionella benämningar är olika varianter som presenterar hans tjänst som statsman i Ukraina: *Presidenten (4)*, *President V.Z. (4)*, *Ukrainas president V.Z. (2)*, *Ukrainas ledare V.Z. (1)* och *Den ukrainske presidenten (1)*. Andra professionella benämningar är *Huvudrollsinnehavaren (1)* och *Den tidigare komikern (1)*. Därtill finns ett exempel på benämningen *Teaterapa (1)* som används i ett kontrasterande syfte mot den ideologiska benämningen *Folkhjälte (1)*. Slutligen är *Den rysktalande V.Z. (1)* och *44-åringen (1)* karaktärsbeskrivande benämningar.

6.2.2 Karaktäristika, argumentation, perspektivering & intensifiering/dämpning

Materialet förmedlar en rad olika motiv och teman som i min mening utgår från den konceptuella metaforen ZELENSKYJ ÄR FÖRÄNDRING.

- (19) “Exempelvis sa han till den amerikanska kongressen att: "Jag har ett behov. Jag behöver skydda vår himmel. Jag behöver ert beslut, er hjälp.” (DN, 20 mars)
- (20) “Så får Zelenskyj världens ledare att lyssna” (DN, 20 mars)
- (21) “En annan förklaring till den ukrainska presidentens genomslagskraft är att folk uppfattar honom som genuin, enligt Mercieca. Hon anser att han står för en ny typ av starkt ledarskap.” (DN, 20 mars)

I (19) framhävs det att Zelenskyj utmärker sig på så vis att han har en stark vilja och talar bestämt till världens stormakter. Dessutom synliggör materialet det faktum att han får ta plats (det vi inte ser är vem som ger honom så mycket utrymme). Exempel (20) är rubriken till en nyhetsartikel om Zelenskyj som dels består av många karaktärsbeskrivningar (se 23 & 24) och dels mycket argumentation och perspektivering (se 22, 23 och 24). Ser man enbart till den rubriken går det att anta att Zelenskyj gör någonting annorlunda som lyckas fånga hela världens uppmärksamhet. Vidare visar materialet att argumentation och perspektivering kan ske och med hjälp av expertpersoner. I följande exempel från samma artikel framhävs expertens, en professor från Texas i USA, åsikt och bidrar med att intensifiera budskapet om “de ukrainska hjältarnas kamp”:

- (22) “Jennifer R Mercieca, professor i kommunikation på Texas A&M University, säger att hon imponerats av hur Zelenskyj, hans rådgivare och det ukrainska folket har lyckats bekämpa rysk propaganda och har skapat sin egen propagandistiska bild där ukrainarna är hjältar och Ryssland den onda kraften. – Geopolitiska faktorer är inte alltid lätta att förstå för vanliga människor, men det här är en berättelse om det onda och det goda som vi känner till från böcker och filmer. Och vi vill alla vara på hjältesidan.”

Noterbart är att argumentationen och perspektiveringen i detta fall även bidrar till att skapa en lexikal opposition av typen “vi och dem”, där det ryska står för det onda och ukrainska (och “vi alla”) för det goda.

Jag har även valt ut två till exempel från samma artikel, eftersom de visar på bredden av perspektivering som diskursiv strategi. Denna gång används en svensk retorikexperts utlåtanden

(23) som övergår till (24) journalistens egna ord i det nästföljande stycket i artikeln:

(23) “Presidenten särskiljer sig med sin autenticitet, men också genom att han förkroppsligar tre roller på samma gång, säger Jens Elmelund Kjeldsen och radar upp: presidenten, militärledaren och den vanliga människan.

(24) “Han axlar statsmannarollen när han talar till världens maktcentrum, men han ser inte ut som en typisk president. Hans militärgröna t-shirt eller tröja gör att han upplevs som en soldat, men också en vanlig ukrainsk medborgare. Han använder ofta korta meningar och pratar så att folk förstår.”

Läsaren av nyhetsartikeln om Zelenskyj har vid detta laget alltså fått ta del av tre perspektiv från olika sorters auktoriteter, varav samtliga pekar ut Zelenskyj som unik. Den svenska retorikexperten argumenterar för hans mångsidighet (*förkroppsligar tre roller*) och journalisten bidrar med textuella bilder (*axlar stasmanrollen, militärgrön tröja, soldat, vanlig ukrainsk medborgare och pratar så folk förstår*) om vem Zelenskyj är.

Utifrån det övergripande temat *förändring* återfinns karaktärsdrag kring Zelenskyj, såsom:

ZELENSKYJ ÄR KRÄVANDE och ZELENSKYJ ÄR EN SKICKLIG RETORIKER.

(25) “Zelenskyjs uppmaning till EU...” (DN, 2 mars)

(26) “Zelenskyj ilska... “De dör på grund av er” “ (EXP, 6 mars)

(27) “Uttalandet och beslutet att inte inrätta flygförbudet fördömdes av Zelenskyj” (EXP, 6 mars)

(28) “Zelenskyj gick vidare till hårt angrepp mot Nato” (EXP, 6 mars)

(29) “Varför vänta, undrade han. - Räcker inte allt som den ryska militären redan har gjort?” (AFT, 30 mars)

(30) “Men Nato och USA ville inte gå de ukrainska uppmaningarna till mötes” (EXP, 6 mars)

Samtliga citat (25-29) visar på Zelenskyjs ihärdighet gällande att få sin vilja igenom. Exempelen tydliggör hans krävande sätt att kommunicera på som bär med sig emotionella strategier (exempelvis 26-28). Zelenskyj framställs både som arg och otålig, vilket kan tolkas som helt naturliga reaktioner med tanke på omständigheterna. I (30) framgår en form av argumentation där Nato och USA tar avstånd från Zelenskyjs krav, vilket också förstärks i och med att meningen

börjar med ett "Men". Perspektivet är i detta fall "Nato och USA" mot "Zelenskyjs krav", vilket synliggör ett maktspel.

Nedan följer en rad exempel på Zelenskyjs hänförande retorik:

- (31) "I ett starkt och känslösamt anförande, tolken som översätter till engelska har svårt att hålla tårarna tillbaka, berättar Zelenskyj om de senaste striderna." (DN, 2 mars)
- (32) "Andra retoriska knep som han använt sig av är anaforer likt det världsberömda talet "I have a dream". (DN, 20 mars)
- (33) "Även om den ukrainske presidenten talar på ett sätt som för tankarna till Winston Churchill, Martin Luther King och William Shakespeare, tycker retorikexperterna att han har en helt egen stil." (DN, 20 mars)
- (34) "Internationella bedömare har till och med liknat Zelenskyjs röst och närvaro vid Winston Churchills under andra världskriget." (SVD, 2 mars)

Zelenskyj kan enligt materialet beskrivas vara en stark talare som berör till tårar. Att skribenten i (31) väljer att ta med tolkens perspektiv skulle kunna tolkas som en förlängning av den emotionella strategin i talet. Vidare visar materialet att Zelenskyj karaktäriseras som en unik talare (33) som liknas vid tidigare stora retoriker som Martin Luther King och Winston Churchill (32 och 34).

Fler teman som underbygger kampen om förändring är följande: ZELENSKYJ ÄR HÅRT ARBETANDE och ZELENSKYJ ÄR SOM VANLIGT FOLK.

- (35) "Mitt under kriget i Ukraina talade president Volodymyr Zelenskyj via länk i EU-parlamentet." (SVD, 28 mars)
- (36) "Zelenskyj sade i ett videotal natten mot söndagen" (SVD, 28 mars)
- (37) "På söndagen skrev president Zelenskyj under en ny lag som förbjuder spridning av uppgifter om ukrainska truppfölyttningar." (SVD, 28 mars)
- (38) "I sitt tal i går natt" (AFT, 30 mars)
- (39) "Presidenten sitter i vad som ser ut som en bunker i betong. Han har mörk t-shirt. Skäggstubben har blivit längre." (DN, 2 mars)

- (40) "Uppenbarligen bestulen på sömn, men ändå leende framför kameran har Volodymyr Zelenskyj axlat manteln som Ukrainas ledare även utan slips och kavaj i parlamentet." (SVD, 2 mars).
- (41) " "Vi är alla här. Militären är här, invånarna i samhället är här. Vi är alla här för att försvara vårt oberoende och vårt land. Och det kommer att förbli så", uttryckte Zelenskyj iklädd grönkläder med Kievs regeringsbyggnader i bakgrunden" (SVD, 2 mars)

Material (35-41) förmedlar textuella bilder om Zelenskyjs tillvaro vilka framhäver hans hårda arbete som president under krig. Delvis handlar det om tidsomständigheter (*Mitt under kriget, via länk, natten mot söndagen, På söndagen, etc.*) som tillför perspektiv på att han har ett fullt schema under svåra omständigheter som innebär att han måste närvara på videosamtal nattetid. Perspektivet förmedlar även att Zelenskyj är aktiv. En annan del handlar om plats och utseende (*bunker i betong, Kievs regeringsbyggnader i bg., iklädd grönkläder, skäggstubben har blivit längre, Uppenbarligen bestulen på sömn, etc.*), som även det bidrar till att förstärka budskapet om att Zelenskyj är en hårt arbetande president. Jag tolkar ett argument som att hans utseende realiserar och legitimerar hans kamp, genom att synliggöra den blir den verklig. Hans uppenbarelse bidrar även med att ta ned honom på jorden, som en av alla andra invånare.

Det framgår av materialet att Zelenskyj gjort digitala besök i olika länder under mars månad, bland annat Sverige. Från mediebevakningen kring dessa tillfällen återfinner jag motivet ZELENSKYJ ÄR OMTYCKT & SPECIELL. Följande citat illustrerar hans popularitet:

- (42) "Jublet steg under det extrainsatta mötet i Europaparlamentet när en skäggig Volodymyr Zelenskyj kopplade upp sig på länk." (SVD, 28 mars)
- (43) "Sen dök Zelenskyj upp på en storbildskärm - till riksdagens rungande applåder." (EXP, 24 mars)
- (44) "Zelenskyj avtackades med en stående ovation från Sveriges riksdag." (EXP, 24 mars)
- (45) "Volodymyr Zelenskyjs tal har mötts av stående ovationer i världens maktcentrum" (DN, 20 mars)
- (46) "Den ukrainske presidentens tal rörde upp känslor både i lokalen och runt om i världen. Sky News tolk var märkbart berörd och rösten stockade sig när han skulle översätta vad Zelenskyj sade." (AFT, 2 mars)

Citaten gör tydligt att Zelenskyj behandlas på ett unikt vis (*Jublet steg, rungande applåder* etc.). Han ges stående ovationer världen över i de mest formella av rum (*Europaparlamentet, Sveriges riksdag, världens maktcentrum*), något som inte hör till det vanliga.

Men Zelenskyj är inte bara rättfram och krävande utan visar även på diplomatiska förmågor med hänsyn till den intrikata geopolitiska situationen, varav temat: ZELENSKYJ ÄR SAMARBETSVILLIG

(47) “Zelenskyj överväger neutralitet” (SVD, 28 mars)

(48) “Ukrainas president Volodymyr Zelenskyj öppnar för kompromisser i förhandlingarna med Ryssland.” (SVD, 28 mars)

Slutligen finner jag ett framträdande, men udda, motiv: ZELENSKYJ KAN HA ETT FLÄCKAT FÖRFLUTET.

(49) “De starka banden till oligarken Ihor Kolomoiskyj, ägare av tvkanalen 1+1, skapade dock tidigt kritik mot Zelenskyj om att han inte levde som han lärde. (SVD, 2 mars)

Argumentet ovan handlar om att koppla Zelenskyj till oligarken Kolomoiskyj och står därför mot det övergripande temat. Det framgår dock inte vem som ger kritiken, utan det hamnar gömt i bakgrunden, vilket också dämpar effekten av argumentet.

6.2.3 Sammanfattning

År 2022 porträtteras Zelenskyj som någon som bidrar med förändring, vilket han gör med hjälp av sin envishet och sitt unika, starka och krävande sätt att kommunicera på. Det framgår att Zelenskyj lever under tuffa omständigheter, han arbetar hårt och mycket, vilket både syns på hans utseende och hörs på hans otålighet. Samtidigt framställs han som en “en av alla”, en vanlig person.

Materialet visar att Zelenskyj är någon som anses vara speciell, han är väl omtyckt och behandlas därefter (med stående ovationer). Det påvisas att Zelenskyj inte enbart är envis och otålig, utan även har diplomatiska förmågor. Slutligen framgår det att han kan ha ett fläckat förflutet.

7 Diskussion

I detta avsnitt jämför jag den kommunicerade bilden av Zelenskyj från 2019 med den från 2022. Jag utgår från mina forskningsfrågor och sammanställer diskursen kring Zelenskyj och belyser underliggande konceptuella metaforer.

7.1 Hjältens resa

År 2019 framställs Zelenskyj som någon som *står för förändring*. Materialet visar att han är ny och står för något nytt, han utmanar sina motståndare och hela det gamla etablissemanget. År 2022 porträtteras Zelenskyj som någon som *utför förändring* till den grad att jag menar att han faktiskt materialiserar förändring, därav den konceptuella metaforen ZELENSKYJ ÄR FÖRÄNDRING.

Vidare pekar materialet på att de mer negativa sidorna av Zelenskyjs karaktär år 2019 handlar om hans politiska otydlighet, som i sig kommer från en brist på erfarenhet. Trots detta, framgår ett karaktärsdrag hos Zelenskyj som "en folkets man". År 2022 framställs han som envis, krävande och hårt arbetande och fortfarande som en folkets man. Materialet från 2022 visar att han på många vis anses vara unik, vilket ofta kan kopplas till hans retoriska förmåga att fånga ett helt rum eller imponera på enskilda expertpersoner. Det något udda temat från 2022 handlar om att Zelenskyj har kopplingar till oligarken Kolomoiskyj, vilket går emot det han framställs stå för i 2019 (*Zelenskyj är mot korruption och för rättvisa*). Samtidigt kan man se det som att detta mörka förflutna är en del av den arketypiska hjälten som inte är perfekt utan har brister. Därtill kan vi addera Zelenskyjs andra, i vissa avseenden, negativa sidor: otåligheten, envisheten, osv. Zelenskyj är ingen underdog av sig själv, utan kommer från en stabil bakgrund med en lyckad karriär i underhållningsbranschen och kontakter med inflytelserika personer. Däremot visar materialet från 2019 att han tagit sig fram trots sitt politiska underläge.

Öhlin (2012:47) skriver om berättelsens sju grundläggande ingredienser, varav nummer två på listan handlar om att ha en tydlig *vision*, en brinnande ambition att nå ett inspirerande mål. Till detta gör författaren (ibid: 47, 58) en liknelse till Martin Luther Kings kända tal "I have a dream", vilket händelsevis även sammanfaller med analysmaterialet. Zelenskyj framställs 2019 som otydlig med

sin vision, medan han framställs år 2022 har utvecklat en profil som är krävande. Samtidigt har vi sett en del av dessa personlighetsdrag tidigare i 2019 då han bl.a. utmanade sin motståndare till tävling. Någonting som är utmärkande med nyhetsspråket från 2019 är att det ofta hade en mer humoristisk ton, medan språket från 2022 hade en allvarlig sådan. Utifrån samhällskontexten kan vi förstå att detta har med krigssituationen att göra och en vidare tolkning är att Zelenskyj då har växt in i sin roll som talare och statsman. Detta kan ses som att han tagit ytterligare steg i sin mognadsprocess på hjälteresan.

7.1.1 Objektivitet och perspektivering

Bilden om Zelenskyj speglar på många vis en imponerande person. När det gäller nyhetsspråk i sådana artiklar som materialet består av finns ett generellt mål att erhålla ett objektivt förhållningssätt men inom de rutiner som finns för val av källor finns också utrymme för institutionella preferenser (Conboy 2007:19-20). Tillskrivningen av källor och beskrivningarna av aktörerna i nyheterna bidrar både med att lokalisera och legitimera vem som har något signifikant att bidra med till den offentliga debatten (ibid:20).

7.2 Avslutande reflektioner

Resultaten från denna studie visar att det går att utläsa en hjältediskurs kring Zelenskyj. Diskursen kan även kopplas till resultaten från Morozovas (2019) artikel, vilket också för mig tillbaka till Boréus & Seiler Bryllas (2018:308) beskrivning av DHAs uppgift “att ‘avmystifiera’ de diskursiva praktikerna genom att placera texterna i deras kontext av sociala och politiska relationer och omständigheter”. Med detta syftar jag på att Morozovas analys la fram en historisk, social och politisk kontext vari Ukraina ingår i en större agenda som författaren liknar vid *hjelteresan*. Därav förefaller det sig inte konstigt att Zelenskyj framställs som en hjälte, eftersom det passar in i en föregående nationsbildande strategi och är på lika vis just vad berättelsens konflikt kräver.

8 Slutsats

Den här studien har haft som syfte att undersöka diskursen kring Zelenskyj genom att studera hur han är språkligt konstruerad i svensk medierapportering från 2019 och 2022. Resultaten visar att Zelenskyj ingår i en hjältediskurs, vari han symboliserar förändring. Sett ur ett makroperspektiv handlar inte hjältediskursen enbart om Zelenskyj, utan om hur han, i rollen av hjälten, är en del av Ukrainas nationsbildande hjälteresa.

Kritisk diskursanalys och diskurshistorisk analys erbjuder en bredd som ger många möjligheter för vidare forskning. Exempelvis kan det med fördel underbyggas av en korpus, vilket ger goda förutsättningar för DHA. En aspekt som jag förbisett i min studie är de visuella bilderna i nyhetsartiklarna. En visuell analys av dem, men även annat visuellt material såsom de videor som Zelenskyj själv lagt ut på bland annat Instagram, kan förmodligen bringa fler perspektiv.

9 Referenser

- (1) Billig, Michael. (2003). Critical Discourse Analysis and the Rhetoric of Critique. In: Weiss, G., Wodak, R. (eds) *Critical Discourse Analysis*. Palgrave Macmillan, London.
- (2) Boréus, Kristina, and Bergström, Göran (2018). *Textens Mening Och Makt : Metodbok I Samhällsvetenskaplig Text- Och Diskursanalys*. Fjärde Upplagan. ed. Lund: Studentlitteratur. Print.
- (3) Boréus, Kristina & Seiler Brylla, Charlotta (2018). Kritisk diskursanalys. I: Boréus, Kristina, and Bergström, Göran. *Textens Mening Och Makt : Metodbok I Samhällsvetenskaplig Text- Och Diskursanalys*. Fjärde Upplagan. ed. Lund: Studentlitteratur. Print. s. 305-354
- (4) Conboy, Martin (2007). *The Language of the News*. London: Routledge. Print.
- (5) Hornscheidt, Lann & Landqvist, Mats (2014). *Språk och diskriminering*. Lund: Studentlitteratur.
- (6) Larsson, Ulf (2004). *De Fyra Elementen*. Stockholm Studies in Scandinavian Philology. Web.
- (7) Machin, David & Mayr, Andrea (2012). *How to Do Critical Discourse Analysis : A Multimodal Introduction*. SAGE Publications.
- (8) Moreno Palmero, Celeste (2020). Nuclearism: Media Discourse, Image-Schemata, and the Cold War. *Critical Approaches to Discourse Analysis Across Disciplines*, s.145-168.
- (9) Morozova, Olena (2019). *Ukraine's journey to Europe: strategic macronarrative and conceptual metaphors*. *European Security*, 28:3, s. 323-340.
- (10) Nationalencykpedin. *Hjälte*. <https://www.ne.se/uppslagsverk/ordbok/svensk/hj%C3%A4lte>. Hämtad 2022-04-23
- (11) Nikolajeva, Marija (2020). *What is an image schema? Looking for an answer in Latvian and Mandarin Chinese*. *Valoda: nozīme un forma* 11:142-158.
- (12) Prendergast, Muireann (2017). Hero, Leader, Traitor: The Print Media Deconstruction of Argentina's Last Dictator. *Discourse & Communication*, 2017-12, Vol.11 (6), s.610-629

- (13) Reisigl, Martin & Wodak, Ruth (2016): The discourse-historical approach (DHA). I: Ruth Wodak & Michael Meyer (red.), *Methods of Critical Discourse Studies*. London: Sage. s. 23-61.
- (14) Svensson, Jan (2017). Nordistiken som vetenskap – 30 år senare. I: Håkansson, David & Karlsson, Anna-Malin (red). *Varför språkvetenskap?: kunskapsintressen, studieobjekt och drivkrafter*. Lund: Studentlitteratur, s. 19-37.
- (15) van, Dijk, Teun A. (1987). *News Analysis : Case Studies of International and National News in the Press*. Taylor & Francis Group.
- (16) Wodak, Ruth & Meyer, Michael (2016). *Methods of Critical Discourse Studies*. London: Sage
- (17) Wojahn, Daniel. (2015). *Språkaktivism : Diskussioner om feministiska språkförändringar i Sverige från 1960-talet till 2015*. PhD dissertation, Institutionen för nordiska språk.
- (18) Öhlin, Per Robert. *Fame to Claim : 12 Kreativa Hjältestrategier För Att Få Uppmärksamhet Och Sympati I En Skeptisk Värld*. Nacka Strand: Brainy Bug, 2012. Print.